

DENDROFLORA ZABYTKOWEGO PARKU W SIKORZYNI (WOJ. POMORSKIE)

Marta Dymarczyk, Kacper Lechowicz, Dorota Wrońska-Pilarek✉

Katedra Botaniki Leśnej, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
ul. Wojska Polskiego 71D, 60-625 Poznań

ABSTRAKT

Przeprowadzono inwentaryzację dendroflory zabytkowego parku przylegającego do XVIII-wiecznego dworku Wybickich położonego we wsi Sikorzyno koło Kościerzyny w województwie pomorskim. Obiekt ten istniał jako ogród już w XVII wieku, a w II połowie XIX wieku został przekształcony w park krajobrazowy. Ma bogatą historię i w pełni zasługuje na ochronę. Zinwentaryzowano 331 drzew, 103 krzewy i dziewięć pnączy, należących do 39 gatunków z 22 rodzin. Najliczniejsze w parku są: lipa drobnolistna *Tilia cordata*, żywotnik zachodni *Thuja occidentalis* oraz klon pospolity *Acer platanoides*. Większość, bo aż 93,1% drzew rosnących na terenie badanego parku znajduje się w bardzo dobrym i dobrym stanie zdrowotnym. Dziewięć drzew osiągnęło obwody pomnikowe, a 21 ma obwody zbliżone do pomnikowych lub okazałe. Inwentaryzowany park ma znaczne walory dendrologiczne, a także pełni ważne funkcje krajobrazowe, dydaktyczne, rekreacyjne i wypoczynkowe.

Słowa kluczowe: rośliny drzewiaste, pomnik przyrody, park zabytkowy, Sikorzyno, gmina Stężyca

WSTĘP

Parki zabytkowe są obiektami coraz częściej docenianymi przez współczesne społeczeństwo. Przyciągają do nich nie tylko walory przyrodnicze, ale również kulturowe. Obiekty te zwykle są układem złożonym z wielu elementów przyrodniczych (ukształtowanie terenu, wody i roślinność) oraz architektonicznych (m.in. kompozycja, mała architektura ogrodowa). Parki te należy traktować jako dorobek kulturowy narodu. Stanowią świadectwo rozwoju jego gustu oraz siły gospodarczej (Kucharski i Chmielewski, 2014). Coraz częściej przyjmują też rolę obiektów edukacyjnych, w których przekazywana wiedza historyczna łączy się ze wzbudzaniem wrażliwości społeczeństwa na piękno, ale i potrzebą ochrony polskiej przyrody. Nie sposób nie docenić również pozytywnego wpływu parków na środowisko przyrodnicze. Stanowią

one ważne miejsca występowania chronionych gatunków roślin i zwierząt, w tym wielu ptaków lęgowych i migrujących. Na terenach parków wiejskich, które w wielu przypadkach są pozostałością dawnych naturalnych drzewostanów, zachowały się cenne i godne ochrony pojedyncze drzewa lub ich grupy czy aleje, które pod względem składu gatunkowego niejednokrotnie nawiązują do zespołów typowych dla poszczególnych krain przyrodniczych (Drzał, 1975).

Na terenie Polski obecnie istnieje 9747 parków oraz ogrodów historycznych, z czego 7474 zabytkowe parki i ogrody są wpisane do rejestru zabytków (GUS, 2017). W kraju mamy 3338 parki dworskie oraz 2135 parków pałacowych i zamkowych (GUS, 2017). Wśród nich najliczniejsze są niewielkie założenia rezydencjonalne dworsko-parkowe oraz pałacowo-parkowe

✉ dorota.wronska-pilarek@up.poznan.pl, <http://orcid.org/0000-0003-2431-6192>

o powierzchni od kilku do kilkunastu hektarów (Sikora, 2010). Z aktualnych danych Narodowego Instytutu Dziedzictwa (2018) wynika, że w województwie pomorskim znajdują się 232 parki wpisane do rejestru zabytków. W powiecie kartuskim stwierdzono sześć takich obiektów (Borcz, Wyczechowo, Sikorzyno, Leżno, Przyjaźń, Sulmin). W gminie Stężycza jedynym zabytkowym parkiem jest opisywany obiekt, należący do zespołu dworskiego w Sikorzynie o numerze rejestru zabytków 1135 (wpis 13.07.1995 roku; Narodowy Instytut..., 2018).

Park w Sikorzynie wraz z przylegającym do niego dworem należał w przeszłości do rodu Wybickich, co stanowi o jego dużej wartości historycznej i kulturowej. Bywa również ważnym miejscem integracji i wypoczynku społeczności lokalnej. Rokrocznie, począwszy od 2005 roku, w ostatnią sobotę maja odbywa się tu finał masowego rajdu dla dzieci i młodzieży „Majówka z generałem Wybickim”. Impreza łączy symbolicznie dwa domy rodziny Wybickich – dwory w Sikorzynie i pobliskim Będominie (Momot i Słomczyński, 2016). Pomimo niewielkiej powierzchni (1,2 ha), park jest cennym obiektem przyrodniczym ze względu na występujące w nim liczne stare drzewa oraz wiele gatunków krzewów i pnączy (Dwór..., 2018). Dotychczas nikt nie zajmował się charakterystyką przyrodniczą obiektu, dlatego celem pracy było wykonanie inwentaryzacji dendrologicznej zabytkowego parku w Sikorzynie oraz zaproponowanie zaleceń ochronnych, mających na celu zachowanie cennych roślin drzewiastych występujących na jego terenie.

HISTORIA ZAŁOŻENIA DWORSKO-PARKOWEGO W SIKORZYNIE

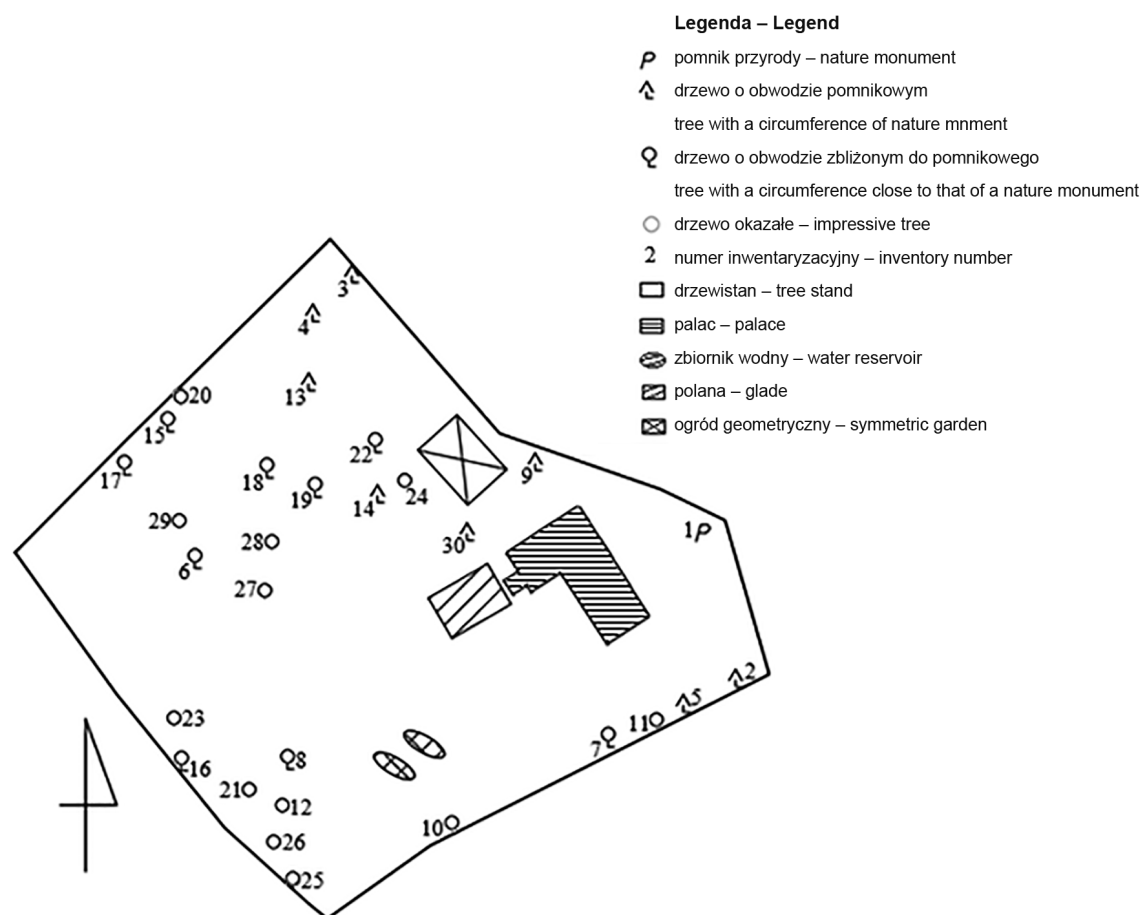
Z Sikorzyna wywodzi się ród Wybickich (Skonka, 1990). W dokumentach z 1284 roku miejscowość występuje pod nazwą Sicorino; w tymże roku książę pomorski Mestwin przekazał Sikorzyno wraz z 21 innymi wioskami swojej siostrze – księżniczce Gertrudzie. Właścicielami części ziem na tym terenie od średniowiecza aż do XVII wieku byli Sikorscy. To oni postawili pierwotny dwór. Jego ślady zostały odkryte podczas prac ziemnych prowadzonych w parku oraz w piwnicach części dworu, wybudowanego już przez Wybickich (Rydel, 2011). Rodzina Wybickich herbu Rogala pojawiła się w Sikorzynie na początku

XVII wieku za sprawą Bartłomieja Wybickiego. Ten (urodzony w 1576 r.) wszedł do rodziny Sikorskich z Sikorzyna, biorąc za żonę Katarzynę Sikorską (Kozłowski, 1997). Bartłomiej zbudował dwór murowany o konstrukcji szachulcowej, która przetrwała do dziś pod tynkami w starszej części budynku (Rydel, 2011). Bartłomiej był prapradziadkiem Józefa Wybickiego. Jego majątek dziedziczyły kolejne pokolenia, aż do Piotra Wybickiego – ojca najśłynniejszego z Wybickich – Józefa. Piotr Wybicki miał dziewięcioro dzieci z żoną Konstancją z Lniskich. Pierwsze sześcioro urodziło się w Sikorzynie. Pozostała trójka, wśród nich Józef, przyszedł na świat w nieodległym Będominie, do którego Wybiccy przeprowadzili się zapewne ze względu na ciasnotę panującą w starym domu (Rydel, 2011).

Wybiccy byli właścicielami dworu prawdopodobnie do około 1810 roku. W 1834 roku Sikorzyno stało się własnością nowych, pruskich, właścicieli. W 1906 majątek przeszedł na własność skarbu państwa pruskiego, natomiast od 1921 roku stał się własnością skarbu państwa polskiego. W 1926 roku został wdzierżawiony kaszubskiemu rolnikowi – J. Stencelowi. W 1965 roku dwór odsprzedano rodzinie Kukowskich, która 27 lat później sprzedała zniszczony już dwór wraz z parkiem Zrzeszeniu Kaszubsko-Pomorskiemu. Przez wiele lat dwór niszczał. W 1998 roku nabył go Leszek Zakrzewski – konserwator zabytków mieszkający w Gdańsku. Przez kolejne 10 lat dwór był odbudowywany i konserwowany, a od 2008 roku jest udostępniony zwiedzającym. Obecnie mieści się w nim muzeum, herbaciarnia i pokoje gościnne. Teren wokół dworu, w tym zabytkowy park, również odnowiono i przystosowano w atrakcyjny sposób do wypoczynku odwiedzających. Od 1999 roku na obszarze przyległym do parku udostępniono również roślinny labirynt, będący lokalną atrakcją turystyczną (Rydel, 2011).

TEREN BADAŃ

Będący obiektem badań zespół dworsko-parkowy jest położony we wsi Sikorzyno (54°19'N, 18°02'E), w województwie pomorskim, powiecie kartuskim i gminie Stężycza. Oddalony jest o około 8 km na północ od Kościerzyny oraz około 40 km od Gdańska. Obiekt znajduje się na południowym obrzeżu Kaszubskiego Parku Krajobrazowego (Sikorzyno, b.d.).

Rys. 1. Granice badanego parku z rozmieszczeniem najcenniejszych drzew i obiektów
Fig. 1. The boundaries of the park and distribution of the most valuable trees and objects

Omawiany obiekt graniczy od północy z polami uprawnymi, od wschodu z prywatną posesją – gospodarstwem rolnym. Od południa sąsiaduje z drogą relacji Kaliska Kościerskie – Szymbark, natomiast od zachodniej strony park przylega do niewielkiego (0,4 ha) labiryntu roślinnego z platformą widokową, założonego przez obecnego właściciela obiektu.

W południowo-wschodniej części parku znajduje się zabytkowy dwór Wybickich wraz z przylegającym do niego od zachodniej strony dużym trawnikiem (rys. 1). W północno-zachodniej części parku mieszczą się nieduża drewniana altana oraz kilkumetrowa ambona, z której można podziwiać widok na park i sąsiednie pola. W kierunku północno-wschodnim róg obiektu zajmuje nieduży trawnik odgradzony

plotem i obsadzony dookoła drzewami. Tuż za tym terenem, od północnej strony dworu znajduje się ogród, w którym rosną liczne zioła oraz kwiaty przyciągające owady i wzrok odwiedzających park gości. W północno-wschodniej części parku założono trawnik z drewnianymi ławami i stołem, a także zbudowano wiatę na drewno. Mniej więcej pośrodku parku, od zachodniej strony dworu mieści się niewielkie, ocienione przez robinie, akacjowe oczko wodne z drewnianym mostkiem.

MATERIAŁ I METODY

Zgromadzono dokumentację kartograficzną obiektu: wyrys z mapy zasadniczej, mapę Polski z serwisu

Google Maps (googlemaps.pl), historyczną mapę z 1928 roku oraz mapę z zaznaczonymi drzewami pomnikowymi.

Prace inwentaryzacyjne prowadzono od lipca do września 2017 roku. Rośliny oznaczono według Senety i Dolatowskiego (2012). Częstość występowania gatunków określono na podstawie liczby osobników: 1–5 – bardzo rzadki, 6–10 – rzadki, 11–20 – sporadyczny, 21–40 – częsty, 41–80 – bardzo częsty, >81 – pospolity. Pomiar obwodów na wysokości 130 cm wykonano taśmą mierniczą z dokładnością do 1 cm. Drzewa zrosnięte u podstawy, a rozdzielające się na wysokości 130 cm traktowano jako egzemplarze osobne. Dla drzew o obwodach pomnikowych, które przyjęto za Rucińskim (1998), a także zbliżonych do pomnikowych (mających 90% obwodu pomnikowego) oraz okazałych (mających 80% obwodu pomnikowego) została określona lokalizacja za pomocą GPS (model odbiornika LEICA RX1250X) z wykorzystaniem systemu ASG-EUPOS. Na tej podstawie

sporządzono mapę rozmieszczenia tych drzew na badanym obszarze (rys. 1). Wysokości drzew pomierzono wysokościomierzem Suunto PM-5/1520 z dokładnością do 1 m. Dla krzewów oraz pnączy ustalono zajmowaną przez nie powierzchnię [m²]. Określono stan zdrowotny wszystkich drzew w skali pięciostopniowej opartej na zmodyfikowanych klasyfikacjach Jaszczaka (1999), Kamińskiego i Czerniaka (2000) oraz Łakomego i in. (2008).

WYNIKI

Na terenie zabytkowego zespołu dworskiego stwierdzono występowanie 443 roślin drzewiastych, w tym 331 drzew reprezentujących 19 gatunków, 103 krzewów z 20 gatunków oraz dziewięciu pnączy należących do trzech gatunków. Zinwentaryzowane rośliny reprezentują 39 gatunków, które należą do 35 rodzajów i 22 rodzin (tab. 1). Do rodziny *Rosaceae* zaliczono dziewięć gatunków, rodzina *Pinaceae* liczy cztery

Tabela 1. Wykaz gatunków zabytkowego parku w Sikorzynie, przedstawiający liczbę osobników, udział oraz częstość występowania

Table 1. A list of species of the historic park in Sikorzyno, number of specimens, share and frequency of occurrence

Lp. No	Łacińska nazwa gatunkowa Latin species name	Rodzina Family	Liczba osobników Number of specimens	Udział Share %	Częstość Frequency
1	2	3	4	5	6
1	<i>Abies nordmanniana</i> (Steven) Spach	<i>Pinaceae</i>	2	0,5	bardzo rzadki – very rare
2	<i>Acer platanoides</i> L.	<i>Aceraceae</i>	67	15,1	bardzo częsty – very frequent
3	<i>Aesculus hippocastanum</i> L.	<i>Sapindaceae</i>	1	0,2	bardzo rzadki – very rare
4	<i>Berberis vulgaris</i> L.	<i>Berberidaceae</i>	1	0,2	bardzo rzadki – very rare
5	<i>Betula pendula</i> Roth.	<i>Betulaceae</i>	3	0,7	bardzo rzadki – very rare
6	<i>Buxus sempervirens</i> L.	<i>Buxaceae</i>	14	3,2	sporadyczny – occasional
7	<i>Carpinus betulus</i> L.	<i>Betulaceae</i>	30	6,8	częsty – frequent
8	<i>Cerasus serrulata</i> G. Don.	<i>Rosaceae</i>	1	0,2	bardzo rzadki – very rare
9	<i>Cornus sericea</i> L.	<i>Cornaceae</i>	5	1,1	bardzo rzadki – very rare
10	<i>Corylus avellana</i> L.	<i>Betulaceae</i>	4	0,9	bardzo rzadki – very rare
11	<i>Crataegus monogyna</i> Jacq.	<i>Rosaceae</i>	1	0,2	bardzo rzadki – very rare
12	<i>Hedera helix</i> L.	<i>Araliaceae</i>	6	1,4	rzadki – rare

Tabela 1 – cd. / Table 1 – cont.

1	2	3	4	5	6
13	<i>Hydrangea petiolaris</i> Siebold & Zucc.	<i>Hydrangeaceae</i>	2	0,5	bardzo rzadki – very rare
14	<i>Ilex aquifolium</i> L.	<i>Aquifoliaceae</i>	7	1,6	rzadki – rare
15	<i>Juniperus communis</i> L.	<i>Cupressaceae</i>	2	0,5	bardzo rzadki – very rare
16	<i>Larix decidua</i> Mill.	<i>Pinaceae</i>	4	0,9	bardzo rzadki – very rare
17	<i>Ligustrum vulgare</i> L.	<i>Oleaceae</i>	2	0,5	bardzo rzadki – very rare
18	<i>Mahonia aquifolium</i> (Pursh) Nutt.	<i>Berberidaceae</i>	2	0,5	bardzo rzadki – very rare
19	<i>Malus domestica</i> Borkh.	<i>Rosaceae</i>	5	1,1	bardzo rzadki – very rare
20	<i>Parthenocissus inserta</i> (A. Kern.) Fritsch	<i>Vitaceae</i>	1	0,2	bardzo rzadki – very rare
21	<i>Picea abies</i> L.	<i>Pinaceae</i>	1	0,2	bardzo rzadki – very rare
22	<i>Picea pungens</i> Engelm.	<i>Pinaceae</i>	8	1,8	rzadki – rare
23	<i>Populus tremula</i> L.	<i>Salicaceae</i>	12	2,7	sporadyczny – occasional
24	<i>Prunus avium</i> L.	<i>Rosaceae</i>	4	0,9	bardzo rzadki – very rare
25	<i>Prunus domestica</i> L. subsp. <i>domestica</i>	<i>Rosaceae</i>	6	1,4	rzadki – rare
26	<i>Pyrus communis</i> L.	<i>Rosaceae</i>	2	0,5	bardzo rzadki – very rare
27	<i>Quercus petraea</i> (Matt.) Liebl.	<i>Fagaceae</i>	3	0,7	bardzo rzadki – very rare
28	<i>Quercus robur</i> L.	<i>Fagaceae</i>	3	0,7	bardzo rzadki – very rare
29	<i>Rhus typhina</i> L.	<i>Anacardiaceae</i>	3	0,7	bardzo rzadki – very rare
30	<i>Ribes spicatum</i> Robson	<i>Grossulariaceae</i>	1	0,2	bardzo rzadki – very rare
31	<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	<i>Fabaceae</i>	3	0,7	bardzo rzadki – very rare
32	<i>Rosa canina</i> L.	<i>Rosaceae</i>	1	0,2	bardzo rzadki – very rare
33	<i>Sambucus nigra</i> L.	<i>Adoxaceae</i>	29	6,5	częsty – frequent
34	<i>Sorbus aucuparia</i> L.	<i>Rosaceae</i>	1	0,2	bardzo rzadki – very rare
35	<i>Spiraea xvanhouttei</i> (Briot) Zabel	<i>Rosaceae</i>	4	0,9	bardzo rzadki – very rare
36	<i>Symphoricarpos albus</i> (L.) S. F. Blake	<i>Caprifoliaceae</i>	11	2,5	sporadyczny – occasional
37	<i>Syringa vulgaris</i> L.	<i>Oleaceae</i>	10	2,3	rzadki – rare
38	<i>Thuja occidentalis</i> L.	<i>Cupressaceae</i>	77	17,4	bardzo częsty – very frequent
39	<i>Tilia cordata</i> Mill.	<i>Tiliaceae</i>	104	23,5	pospolity – common

gatunki, *Betulaceae* trzy gatunki, a do *Berberidaceae*, *Cupressaceae*, *Fagaceae* oraz *Oleaceae* należą po dwa gatunki. Znaczna większość, bo aż 15 rodzin reprezentuje tylko jeden gatunek (tab. 1).

W dendroflorze badanego obiektu gatunki rodzime (21) nieznacznie przeważają nad obcymi (18).

Pięć gatunków obcego pochodzenia to zdomowione, inwazyjne, północnoamerykańskie rośliny drzewiaste. Trzy z nich to krzewy: sumak octowiec *Rhus typhina*, mahonia pospolita *Mahonia aquifolium* i dereń rozłogowy *Cornus sericea*; jeden jest drzewem – robinia akacyjowa *Robinia pseudoacacia* i jeden

pnączem – winobluszcz zaroślowy *Parthenocissus inserta*.

Najliczniej występującymi gatunkami wśród drzew są lipa drobnolistna *Tilia cordata* (104 – 23,5%) oraz żywotnik zachodni *Thuja occidentalis* (77 – 17,4%). Dość licznie pojawiają się także klon pospolity *Acer platanoides* (67 – 15,1%) oraz grab pospolity *Carpinus betulus* (30 – 6,8%), rzadziej topola osika *Populus tremula* (12 – 2,7%), świerk kłujący *Picea pungens* (8 – 1,8%) oraz śliwa domowa w odmianie typowej *Prunus domestica* subsp. *domestica* (6 – 1,4%).

Zinwentaryzowane krzewy zajmują łącznie powierzchnię 874,5 m². Najpospolitsze z nich to: bez czarny *Sambucus nigra* (29 – 130,5 m²), bukszpan wieczniezielony *Buxus sempervirens* (14 – 83,3 m²), lilak pospolity *Syringa vulgaris* (12 – 94 m²), śnieguliczka biała *Symphoricarpos albus* (11 – 253,1 m²) oraz tawuła van Houtte’a *Spirea vanhouttei* (10 – 48,7 m²). Wśród mniej licznych gatunków, pokrywających niewielkie powierzchnie wynoszące 1–69 m², znalazły się: leszczyna pospolita *Coryllus avellana*, mahonia pospolita *Mahonia aquifolium*, sumak octowiec *Rhus typhina*, żywotnik zachodni *Thuja occidentalis*, porzeczka czerwona *Ribes spicatum*, berberys pospolity *Berberis vulgaris* i świerk kłujący *Picea pungens*.

Zinwentaryzowane drzewa mają obwody wynoszące 5–376 cm. Najliczniejszą grupę stanowią osobniki najmłodsze, o obwodach 5–64 cm (150 – 45,3%)

oraz młode, o obwodach 65–154 cm (94 – 28,4%). Są to głównie żywotniki zachodnie, lipy drobnolistne, klony pospolite i graby pospolite. Mniej jest starszych drzew o obwodach 155–244 cm (75 – 22,7%), a najmniej tych najgrubszych o obwodach 245–376 cm (12 – 3,6%).

Wysokość pomierzonych drzew wynosi od 1 m do 38 m. Większość mierzy od 1 m do 5 m (132 drzewa – 40,5%). Z pozostałych klas wysokości najliczniejsze są najmłodsze drzewa mierzące 21–25 m (60 – 18,1%) oraz osobniki młode mające 16–20 m (47 – 14,2%). Najmniej jest drzew najwyższych, osiągających 31–38 m (11 – 3,3%).

Większość drzew (54,4%) rosnących na terenie badanego parku znajduje się w dobrym stanie zdrowotnym i wymaga wykonania niewielkich cięć pielęgnacyjnych. Stwierdzono również drzewa w bardzo dobrym stanie (38,7%), które są w pełni zdrowe i nie wymagają przeprowadzenia zabiegów pielęgnacyjnych. Nieliczne są osobniki w stanie zdrowotnym średnim (13%) lub złym (10%), a nie stwierdzono drzew zamierających i obumarłych.

Na terenie zabytkowego zespołu dworskiego zinwentaryzowano 30 dorodnych drzew, z których większość (12 – 40%) osiągnęła obwód okazały, a po dziewięć (30%) osobników ma obwody pomnikowe oraz zbliżone do pomnikowych (tab. 2). Najgrubszymi drzewami parku w Sikorzynie są: jedyny ustanowiony

Tabela 2. Wykaz najcenniejszych drzew zabytkowego parku w Sikorzynie
Table 2. A list of the most valuable trees of the historic park in Sikorzyno

Lp. No	Łacińska nazwa gatunkowa Latin species name	Obwód Circumference cm	Obwód pomnikowy Monument tree circumference cm	Stan zdrowotny Health condition (0–5)	Wysokość Height m	Lokalizacja GPS GPS location
1	2	3	4	5	6	7
1	<i>Quercus petraea</i>	376	300	1	21	N54°11'36,0278" E18°01'48,0430"
2	<i>Tilia cordata</i>	346	300	1	18	N54°11'34,8796" E18°01'48,4516"
3	<i>Acer platanoides</i>	337	225	2	30	N54°11'37,9239" E18°01'44,0253"
4	<i>Tilia cordata</i>	316	300	1	29	N54°11'37,5683" E18°01'44,2888"
5	<i>Tilia cordata</i>	310	300	1	17	N54°11'34,8377" E18°01'48,43113"

Tabela 2 – cd. / Table 2 – cont.

1	2	3	4	5	6	7
6	<i>Tilia cordata</i>	284	300	1	29	N54°11'35,8202" E18°01'42,2622"
7	<i>Tilia cordata</i>	281	300	2	16,5	N54°11'34,3440" E18°01'47,8001"
8	<i>Tilia cordata</i>	278	300	1	38	N54°11'34,2624" E18°01'43,3036"
9	<i>Acer platanoides</i>	271	225	1	18	N54°11'36,5226" E18°01'46,2014"
10	<i>Tilia cordata</i>	270	300	1	15	N54°11'34,2070" E18°01'47,3212"
11	<i>Tilia cordata</i>	261	300	1	18	N54°11'34,8714" E18°01'48,4528"
12	<i>Tilia cordata</i>	248	300	0	29	N54°11'34,0646" E18°01'43,1059"
13	<i>Carpinus betulus</i>	223	200	1	22	N54°11'37,2379" E18°01'43,5979"
14	<i>Carpinus betulus</i>	208	200	0	30	N54°11'36,4216" E18°01'44,2359"
15	<i>Acer platanoides</i>	206	225	1	23	N54°11'36,9791" E18°01'41,9821"
16	<i>Acer platanoides</i>	205	225	1	24	N54°11'34,4901" E18°01'41,8842"
17	<i>Acer platanoides</i>	203	225	1	24	N54°11'36,6656" E18°01'41,2660"
18	<i>Acer platanoides</i>	199	225	1	25	N54°11'36,5406" E18°01'43,1857"
19	<i>Carpinus betulus</i>	198	200	1	20	N54°11'36,4358" E18°01'43,6443"
20	<i>Acer platanoides</i>	190	225	1	25	N54°11'34,1429" E18°01'42,6962"
21	<i>Acer platanoides</i>	190	225	1	28	N54°11'37,1323" E18°01'41,9753"
22	<i>Carpinus betulus</i>	188	200	2	31	N54°11'36,6884" E18°01'44,1348"
23	<i>Acer platanoides</i>	186	225	1	30	N54°11'36,4469" E54°11'36,4469"
24	<i>Acer platanoides</i>	183	225	1	24	N54°11'33,8179" E18°01'42,9108"
25	<i>Acer platanoides</i>	181	225	1	27	N54°11'34,6419" E18°01'41,9837"
26	<i>Acer platanoides</i>	180	225	1	21	N54°11'33,4926" E18°01'43,3009"
27	<i>Carpinus betulus</i>	172	200	1	15	N54°11'35,6008" E18°01'42,9346"
28	<i>Carpinus betulus</i>	167	200	1	20	N54°11'35,9016" E18°01'43,2091"
29	<i>Carpinus betulus</i>	166	200	1	25	N54°11'36,0868" E18°01'42,1059"
30	<i>Malus domestica</i>	106	200	1	5	N54°11'36,0801" E18°01'45,2847"

Cieniowanie – typowane pomniki przyrody.

Shading – proposed nature monuments.

pomnik przyrody – dąb bezszypułkowy (376 cm), lipa drobnolistna (346 cm) oraz klon pospolity (337 cm). Większość cennych drzew (25 – 83,3%) wyróżnia się dobrym stanem zdrowotnym, niewielką część (3 – 10%) charakteryzuje średnia kondycja i wymagają one wykonania zabiegów pielęgnacyjnych, pozostałe dwa

(6,7%) są okazami w pełni zdrowymi. Sześć najcenniejszych drzew o obwodach pomnikowych i znajdujących się w bardzo dobrym lub dobrym stanie zdrowotnym zaproponowano do ochrony w formie pomników przyrody. Rozmieszczenie najcenniejszych drzew przedstawiono na rysunku 1.

Na uwagę zasługuje aleja lipowa składająca się z 61 drzew, z których 59 to lipy drobnolistne *Tilia cordata*, a pozostałe dwa – kłony pospolite *Acer platanoides*. Dwie lipy drobnolistne zostały zakwalifikowane do drzew dorodnych, ponieważ ich obwody wynoszą 278 cm oraz 248 cm.

ZALECENIA OCHRONNE

- Trzeba monitorować stan najstarszych, najcenniejszych drzew w parku i w miarę potrzeby wykonywać fachowo cięcia pielęgnacyjne oraz sanitarne. Dotyczy to niektórych grabów, lip i klonów zaatakowanych przez zgniliznę i próchnicę.
- Wśród niedawno posadzonych roślin stwierdzono kilka ekspansywnych, a nawet inwazyjnych gatunków obcego pochodzenia (robinia akacja *Robinia pseudoacacia*, sumak octowiec *Rhus typhina*, mahonia pospolita *Mahonia aquifolium*, dereń rozłogowy *Cornus sericea* oraz winobluszcz zaroślowy *Parthenocissus inserta*). W parku należałoby stale kontrolować ich stan i nie dopuścić do ich niekontrolowanego oraz nadmiernego rozprzestrzeniania się.
- Wskazane jest uzupełnienie kolekcji parkowej o rzadkie i cenne taksony krajowych roślin drzewiastych (tzw. gatunki kolekcyjne) z wykorzystaniem uprzednio sporządzonego projektu rewitalizacji zatwierdzonego przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
- Potrzeba odnowić zaniedbaną altanę i uporządkować teren wokół niej oraz przywrócić walory estetyczne trawnika znajdującego się w północnej części parku, koło wiaty na drewno.

PODSUMOWANIE

Na terenie zabytkowego parku w Sikorzynie występuje 443 drzew, krzewów i pnączy, które reprezentują 39 gatunków, 35 rodzajów oraz 22 rodziny. Najliczniejszymi gatunkami są krajowe drzewa i krzewy związane z żyznymi lasami liściastymi, głównie z grądami i łęgami – lipa drobnolistna *Tilia cordata* (104 osobniki), klon pospolity *Acer platanoides* (67 osobników), grab pospolity *Carpinus betulus* (30 osobników) czy bez czarna *Sambucus nigra* (29 osobników). Wśród gatunków obcego pochodzenia dominuje

północnoamerykański żywotnik zachodni *Thuja occidentalis* (77 osobników). Stan dendroflory i samego założenia parkowego można uznać za bardzo dobry. Występujące w parku drzewa cechują się dobrym stanem zdrowotnym, w miejscach powstałych luk posadzono młode drzewa. Dosadzanych jest wiele nowych gatunków obcego pochodzenia, nadających parkowi bardziej nowoczesny i stylowy wygląd. Właściwie pielęgnowane i obficie owocujące drzewa i krzewy owocowe stanowią dodatkową atrakcję dla odwiedzających obiekt. Zinventaryzowano sześć drzew o obwodach pomnikowych, dla których warto zastosować ochronę w formie pomników przyrody, przede wszystkim ze względów przyrodniczych, ale także w celu podniesienia atrakcyjności zespołu dworskiego dla odwiedzających go turystów. Infrastruktura parkowa (trawniki, drewniane ławki i stoły) jest zadbane i zachęca zwiedzających do wypoczynku. Znajdujący się na badanym terenie nieduży staw prezentuje się bardzo dobrze i jest niewątpliwie atrakcją dla gości. Reasumując, można stwierdzić, że to historyczne założenie dworsko-parkowe charakteryzuje się znaczną wartością przyrodniczą i krajobrazową, ale także dydaktyczną i rekreacyjną.

PÍSMIENICTWO

- Drzał, M. (1975). Parki w Polsce [Parks in Poland]. Z. 1–2. Warszawa: PAN. Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania.
- Dwór Wybickich Sikorzyno (2018). Pobrano 15 grudnia 2018 roku z: <http://dwor-wybickich.com.pl>
- GUS (2017). Ochrona środowiska 2017. Parki i ogrody historyczne według województw (s. 303) [Environment 2017. Parks and historical gardens by voivodships (p. 303)]. Warszawa: GUS.
- Jaszczak, R. (1999). Monitoring lasów [Forest monitoring]. Poznań: Wyd. AR.
- Kamiński, B., Czerniak, A. (2000). Badanie drzewostanów oraz sporządzenie opinii naukowej kwalifikującej do stworzenia wykazu inwentaryzacyjnego starych, cennych drzew na terenie miasta Poznania [Study of tree stands and a scientific opinion qualifying the establishment of an inventory of old, valuable trees in the city of Poznań]. Maszynopis. Katedra Inżynierii Leśnej, UP Poznań.
- Kozłowski, E. F. (1997). Związki Wybickich z wsią Sikorzyno pod Kościerzyną [Ties of the Wybicki family with

- the village of Sikorzyno near Kościerzyna] (s. 24–30). Gdańsk: Wyd. Pomorskie RPK PTTK.
- Kucharski, L., Chmielecki, B. (2014). Dendroflora parku zamkowego w Uniejowie – stan obecny i zmiany [Dendroflora of the castle park in Uniejów – the current status and changes]. Biul. Uniej., 3, 65–96.
- Łakomy, P., Nowik, K., Góral, J. (2008). Stan zdrowotny drzew pomnikowych na terenie Wrocławia [Health condition of nature monument trees in the city of Wrocław]. Poznań: Katedra Fitopatologii Leśnej UP.
- Momot, P., Słomczyński, T. (2016). Sikorzyno. Muzeum nieoczywiste z magiczną herbatką [Sikorzyno. An unusual Museum with magical tea potion]. Magazyn Kaszuby. Pobrano z: <http://magazynkaszuby.pl/2016/07/muzeum-nieoczywiste-magicznej-herbatce-sikorzynie/>
- Narodowy Instytut Dziedzictwa (2018). Pobrano 31 grudnia 2018 roku z: https://nid.pl/pl/Informacje_ogolne/Zabytki_w_Polsce/rejestr-zabytkow/zestawienia-zabytkow-nieruchomych
- Ruciński, P. (1998). Motywy i kryteria uznawania tworów przyrody za pomniki [Motives and criteria for recognizing the creations of nature as nature monuments]. Las Pol., 23, 7–10.
- Rydel, M. (2011). Sikorzyno – uratowane gniazdo rodowe Wybickich [Sikorzyno – the rescued ancestral home of the Wybicki family]. Spotk. Zabyt., 35, 3–4, 9–13.
- Seneta, W., Dolatowski, J. (2012). Dendrologia [Dendrology]. Warszawa: Wyd. Nauk. PWN.
- Sikora, D. (2010). Parki historyczne w rejestrze zabytków – ustalenie przedmiotu i zakresu ochrony, problemy weryfikacji rejestru, granice ochrony konserwatorskiej [Historical parks in the register of historical monuments – determination of the object and scope of protection, problems with registry verification, limits of conservation protection]. Anal. Mat. Kurier Konserw., 7, 11–16.
- Skonka, C. (1990). Śladami Józefa Wybickiego na Pomorzu [Following the footsteps of Józef Wybicki in Pomorze]. Gdańsk: Wyd. Pomorskie, RPK PTTK.
- Sikorzyno (b.d.). Pobrano 10 stycznia 2019 roku z: <https://www.wikiwand.com/pl/Sikorzyno>

DENDROFLORA OF THE HISTORIC PARK IN SIKORZYNO (POMORSKIE VOIVODESHIP)

ABSTRACT

Dendroflora of the historic park adjacent to the eighteenth-century Wybicki manor house located in Sikorzyno near Kościerzyna in the Pomorskie voivodeship was surveyed. This place existed as a garden in the 17th century and was transformed into a landscape park in the second half of the 19th century. It has a rich history and fully deserves to be protected. A total of 331 trees, 103 shrubs and 9 climbers belonging to 39 species and 22 families were surveyed. The most frequent species here include *Tilia cordata*, *Thuja occidentalis* and *Acer platanoides*. The health condition of 93.1% trees growing in this park is regarded as very good or good. Nine trees are of nature monument size and 21 of monumental size or grand size. The surveyed park is of great dendrological value and it is also used for scenic, educational, recreational and leisure purposes.

Keywords: woody plants, nature monument, historic park, Sikorzyno, Stężyca commune

